

Крилова І.І.

Національна академія державного управління при Президентіві України

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано умови, принципи й засоби державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення. Здійснено періодизацію становлення державного регулювання сфери житлово-комунального господарства і сфери водопостачання та водовідведення в Україні за часів незалежності, яка включає 5 етапів. Наведено основні причини повільності реформи у сфері водопостачання та водовідведення. Визначено основні події сучасного етапу становлення державного регулювання сфери та їх недоліки.

Ключові слова: держава, державне регулювання, природні монополії, водопостачання, водовідведення, житлово-комунальна сфера.

Постановка проблеми. Дослідження історичного процесу становлення державного регулювання у сфері водопостачання та водовідведення направлене на визначення етапів становлення й розвитку сфери водопостачання та водовідведення, дослідження їх мінливості залежно від часу й методів державного управління. Формування й розвиток сфери водопостачання та водовідведення України відбувалося як невід'ємний складник сфери житлово-комунального господарства. І саме методи та принципи державного регулювання цієї сфери є основним критерієм, який вплинув на становлення й розвиток сфери водопостачання та водовідведення.

Загальну історію державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення можна поділити на такі чотири періоди.

Перший період (дорадянський) починається з моменту виникнення водопровідно-каналізаційного господарства в ХІХ столітті до його націоналізації. Характерною рисою дорадянського періоду розвитку сфери водопостачання та водовідведення є технічно-прикладний напрям її розвитку, оскільки вона була орієнтована переважно на розбудову систем водопостачання та водовідведення, розробку правил безпеки й меншою мірою на розвиток сфери послуг водопостачання та водовідведення (ринку послуг).

Другий період (радянський) охоплює розвиток і функціонування радянського соціалістичного строю в нашій державі, за якого державою була або заборонена, або монополізована підприєм-

ницька діяльність. Приватна власність радянських громадян обмежувалась лише предметами домашнього побуту, обмеженими трудовими доходами, невеликим житловим будинком тощо. Регулювання сфери водопостачання та водовідведення в СРСР та УРСР здійснювалося державними органами й державними підприємствами в умовах відсутності конкуренції, на базі директивних планів діяльності. Сфера водопостачання та водовідведення розглядалась у контексті житлового права (що було закріплено в Основах житлового законодавства Союзу РСР і союзних республік від 1981 року) і регулювалась виключно адміністративними актами – наказами міністрів і профільних відомств, постановами Ради міністрів.

Економічні реформи на кінці 1980-х початку 1990-х років, які декларували принциповий відхід від неефективної радянської системи управління економікою, вимагали повного перегляду нормативної бази регулювання сфери ресурсопостачання, в т. ч. сфери житлово-комунальних послуг. Так, в Основах цивільного законодавства СРСР і республік від 1991 року з'явилась стаття про регулювання договору про постачання енергетичних ресурсів та інших, у якій до «інших» належали житлово-комунальні послуги.

Третій період (пострадянський, перехідний) тривав із 1990 року по 2000 рік. Характерною рисою цього періоду є прийняття рішень державного рівня з демонополізації, становлення системи державного регулювання ціноутворення, розмежування державного майна й численних

декларацій реформ сфери житлово-комунального господарства.

Четвертий період розвитку сфери водопостачання та водовідведення розпочався з 2000 року, коли було прийнято низку основоположних законів про природні монополії, про ліцензування, про питну воду та питне водопостачання, здійснено низку інституційних перетворень.

У статті пропонується розглянути III і IV періоди історичного становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення, які тривали за часів незалежності України. Тим більше що в IV періоді у 2014 році закінчилась дія Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства, що засвідчило факт завершення реформування житлово-комунального господарства в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями в цій галузі займалися такі науковці, як П. Анпілогов, Є. Антонова, В. Венгер, А. Бабак, Н. Олійник, О. Білянський, Г. Семчук, Ю. Хіврич, О. Горбунова, О. Романюк, І. Запартіна, В. Тітяєв, В. Михайленко, О. Димченко, Н. Журба, Є. Кайлюк, О. Кучеренко, Н. Матвеев, В. Ніколаєв, Г. Оніщук, Л. Шаповал, Т. Юр'єв, Н. Гура, Т. Качал, Ю. Лега, О. Тищенко, В. Полуянов, В. Торкатюк, Л. Шутенко, Т. Юр'єва, І. Осипенко, В. Дорофієнко, Г. Лубенець, М. Кондратьєва та інші. Згадані науковці зробили значний внесок у вивчення сфери житлово-комунального господарства, однак деякі аспекти становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення потребують подальшого наукового дослідження.

Постановка завдання. Основною метою написання статті є дослідження історичних аспектів становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними характерними рисами функціонування житлово-комунальної сфери на початку 1990-х років були втрата суб'єкта управління; руйнування державної (безоплатної) системи розподілу житла; значне скорочення обсягів житлового будівництва й різке зростання вартості житла; неопрацьованість нових механізмів забезпечення доступності житла для різних груп населення; суттєве підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги для підприємств, організацій і населення; приватизація житлового фонду й поява ринку житла; зміна організаційно-правових форм підприємств та організацій житлово-комунальної сфери [4]. Монополістичний

характер радянської економіки, адміністративно-командна система управління, сувора централізація економічних процесів мали вплив на організацію житлово-комунальної сфери тривалий час. Усе це в сукупності формувало спотворену мотивацію суб'єктів господарювання в цій сфері, орієнтуючи її не на максимально ефективне використання всіх видів ресурсів, а на зручність централізованого управління подібними системами. Отже, житлово-комунальне господарство було обтяжене тими самими проблемами, що й інші сфери народного господарства, і його реформування передбачало рішення загалом того самого комплексу завдань, що й у будь-якому іншому секторі економіки. Проте підходи в цій сфері виявилися принципово іншими.

У 1990 році на основі Декларації про державний суверенітет України прийнято Закон УРСР «Про економічну самостійність Української РСР», яким визначено зміст, мету й основні принципи економічної самостійності України як суверенної держави, механізм господарювання, регулювання економіки та соціальної сфери, організації фінансово-бюджетної, кредитної та грошової систем Української РСР. Державне управління економікою республіки мало б забезпечити поступовий перехід до ринкової економіки; регулювання економіки шляхом податків, кредитів, квот, ліцензій, санкцій, дотацій на основі нормативних актів Української РСР без безпосереднього втручання в господарську діяльність підприємств та організацій; розробку, фінансування й реалізацію загальнонаціональних програм; раціональні пропорції використання національного доходу, що забезпечують ефективний соціальний та економічний розвиток республіки; захист економічних інтересів Української РСР [5].

Становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення в Україні з 1990 року можна поділити на 5 основних етапів.

I етап (1990–1999 роки) – перехід до регульованої ринкової економіки, становлення державного регулювання ціноутворення, розмежування державного майна, становлення нової системи плати за житлово-комунальні послуги.

Становлення державної системи регулювання цін і тарифів, у т. ч. й у житлово-комунальному господарстві, розпочалось з прийняття Закону УРСР «Про ціни і ціноутворення». Державні фіксовані та регульовані ціни й тарифи встановлювались на ресурси, які справляли визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, на товари та послуги, що мали вирішальне соціальне зна-

чення, а також на продукцію, товари та послуги, виробництво яких було зосереджено на підприємствах, що займали монопольне становище на ринку [1, с. 180]. Повноваженням установлювати тарифи на комунально-побутові послуги, у т. ч. водопостачання, водовідведення та гаряче водопостачання, були наділені Рада Міністрів Республіки Крим, обласні, Київська й Севастопольська міські державні адміністрації. Водночас почався процес передачі підприємств житлово-комунального господарства (в т. ч. водопровідно-каналізаційного господарства) з державної до комунальної власності місцевих територіальних органів [22]. При цьому об'єкти інженерної інфраструктури і благоустрою міст, включаючи мережі, споруди, устаткування, які пов'язані з постачанням споживачам води, газу, тепла, а також водовідведення й очищення стічних вод, визнали такими, що не підлягають приватизації [19]. У 1994 році задекларовано поетапний перехід (до 1996 року) на нову систему плати за користування житлом або його утримання, за послуги водо-, тепло-, газопостачання, водовідведення, яка передбачала наближення чинних цін і тарифів до рівня фактичних витрат, і перехід до щомісячної субсидії окремим категоріям громадян на оплату житла та комунальних послуг. У 1995 році Уряд схвалив Концепцію розвитку житлово-комунального господарства, яка була орієнтована на здійснення економічних, інституціональних і технічних перетворень у сфері житлово-комунального господарства [12]. Кінець 1996 року визначився низкою важливих нормативно-правових актів, які вплинули на сучасний стан житлово-комунального господарства. По-перше, повноваження щодо встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги передано органам місцевого самоврядування, що слугувало початком процесу децентралізації повноважень держави та посилення ролі місцевого самоврядування [1, с. 183]. По-друге, на законодавчому рівні введено мораторій на нарахування по розрахунках і стягування з громадян України пені за несвоєчасне внесення квартирної плати й за житлово-комунальні послуги до 2011 року [26].

У 1997 році Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» повноваження встановлювати тарифи на комунальні та інші послуги передано виконавчим органам місцевого самоврядування [16]. У цьому самому році Уряд затверджує Програму розвитку водопровідно-каналізаційного господарства, яка визначила першочергові заходи галузі до 2001 року, і вперше

робить спробу унормування регулювання відносин між споживачами й виконавцями в наданні послуг із централізованого холодного та гарячого водопостачання, тепlopостачання (центральне опалення) й водовідведення, визначивши важливі для сфери поняття й запровадивши обов'язковість договірних відносин між виробниками та споживачами комунальних послуг [21]. 1998 рік відзначився прийняттям Закону України «Про тимчасову заборону підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги та послуги громадського транспорту, що надаються громадянам України», який діяв до 02.03.1999 і був визнаний неконституційним.

II етап (1999–2001 роки) – реформування житлово-комунального господарства, оздоровлення водопостачання України, початок антимонопольної політики, запровадження ліцензування.

Прийнята в січні 1999 року Програма проведення житлово-комунальної реформи фактично передбачала демонополізацію житлово-комунального господарства, розвиток конкурентного середовища, ринку житлово-комунальних послуг; удосконалення системи фінансування житлово-комунального господарства, оплати житла й комунальних послуг і системи соціального захисту населення, здійснення ефективної тарифної політики; удосконалення системи управління в галузі житлово-комунального господарства, забезпечення державного регулювання й контролю в питаннях використання та утримання житлового фонду й об'єктів комунального призначення, запровадження договірних відносин між замовниками, виробниками, виконавцями та споживачами житлово-комунальних послуг до 2001 року [9]. Однак запровадження ефективного механізму визначення економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги зі скороченням утрат і витрат підприємств, що надають послуги, відклалось через значний спад життєвого рівня населення, зростання заборгованості по заробітній платі й пенсіях, у березні 1999 року Парламентом встановлено плату за житло й комунальні послуги на рівні не більше ніж 15% фактично отриманого сукупного доходу сім'ї. Крім того, у 1999 році запроваджується концесія на об'єкти житлово-комунальної сфери [6].

З 2000 р. приймається низка серйозних законів, якими розпочато антимонопольну політику в Україні та регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, у тому числі у сфері централізованого водопостачання та водовідведення, запроваджено ліцензування певних видів госпо-

дарської діяльності, до яких зараховано централізоване водопостачання та водовідведення [15; 20]. У тарифній політиці в період 2000–2001 років запроваджуються методики (правила, порядки) формування тарифів на послуги централізованого водопостачання та водовідведення, на послуги централізованого теплопостачання [1, с. 186].

III етап (2002–2009) – здійснення комплексних заходів з реформування житлово-комунальної сфери, у тому числі сфери водопостачання та водовідведення.

У 2002 році вперше на законодавчому рівні унормовано сферу питної води та питного водопостачання, прийнято Закон України «Про питну воду та питне водопостачання», яким визначено правові, економічні й організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, в т. ч. принципи державної політики в цій сфері. У цьому ж році Уряд схвалив нову Програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002–2005 роки й на період до 2010 року [25]. По суті, Програма підтвердила ті самі базові напрями та принципи реалізації, які закладені в реформу житлово-комунального господарства 1999 року. Основна роль реалізації реформи покладалась на органи місцевого самоврядування, а тарифна політика й залежність реформи від місцевих бюджетів розглядалися як певна мотивація для прискорення реалізації реформи сфери органами місцевого самоврядування. Але зазначені «стимули» на практиці не підштовхували місцеву владу на здійснення реформи. Таку ситуацію переважно пояснювали неспроможністю місцевого самоврядування виконувати функції державного регулювання цін і пов'язували з відсутністю чіткої взаємодії контролюючих органів між собою [1, с. 187]. У 2004 році на державному рівні визнано недосконалість системи управління житлово-комунальним господарством України, неефективність заходів з реформуванням. Тому на законодавчому рівні затверджено Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004–2010 роки. У 2005 році прийнято Загальнодержавну програму «Питна вода України» на 2006–2020 роки, метою якої серед іншого було покращення забезпечення населення України питною водою нормативної якості; реформування й розвиток водопровідно-каналізаційної мережі, підвищення ефективності й надійності її функціонування [8]. Отже, держава визнала сферу водопостачання однією з пріоритетних для реалізації державної політики та забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів.

У 2007 році Указом Президента України запроваджуються концепції вдосконалення державного регулювання природних монополій, основною ідеєю якої є створення незалежних комісій з регулювання діяльності суб'єктів господарювання на ринках природних монополій і суміжних ринках і регулювання ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг [11; 13]. У 2009 році законодавчо врегульовуються питання особливостей застосування концесійних угод для об'єктів права державної чи комунальної власності, що використовуються для здійснення діяльності з централізованого водо-, теплопостачання та водовідведення. Крім того, на питання зниження якості питної води, нераціонального, виснажливого використання водних ресурсів, критичного стану основних виробничих фондів у системах водопостачання та водовідведення як на складник національної безпеки країни звертає увагу Рада національної безпеки і оборони України [23].

IV етап (2010–2014 роки) – створення державного регулятора, перехід на стимулювальну модель тарифоутворення.

У 2010 році відбувається новий етап у реформуванні економіки країни й житлово-комунальної сфери, приймається низка важливих нормативно-правових актів. По-перше, приймається Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», яка передбачала реформування житлово-комунального господарства з метою підвищення якості житлово-комунальних послуг для всіх верств населення, а також забезпечення бездотаційності цього сектору [27]. По-друге, приймається Закон України про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг України, що має здійснювати державне регулювання у сфері теплопостачання (крім діяльності суб'єктів господарювання, які здійснюють комбіноване виробництво теплової й електричної енергії та/або використовують нетрадиційні або поновлювані джерела енергії), централізованого водопостачання та водовідведення. Законом визначено засоби регуляторного впливу на діяльність суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання на суміжних ринках: ліцензування господарської діяльності й контроль за дотриманням ліцензійних умов; установлення тарифів на комунальні послуги для суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання на суміжних ринках; установлення для суб'єктів природних монополій, які провадять діяльність у сфері централізованого водопостачання та водовідведення, індивідуальних технологічних нормативів використання

питної води [17]. По-третє, приймається окремий Закон України про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання й водовідведення, що перебувають у комунальній власності. По-четверте, законодавець визначив припинення мораторію на нарахування громадянам пені за несвоєчасне внесення плати за житлово-комунальні послуги з 01.01.2011.

Новий період реформ відзначав запровадження у 2011 році розмежування в обліку та під час ціноутворення видів діяльності в межах вертикально інтегрованих монополій [1, с. 193]. Уряд запроваджує єдиний підхід до формування тарифів на житлово-комунальні послуги [7]. У 2012 році в тарифній політиці увага приділяється регулюванню інвестиційної діяльності у сфері житлово-комунального господарства з метою створення дієвого механізму залучення коштів приватних інвесторів і «довгих» кредитів міжнародних фінансових установ, а в системі державного регулювання ціноутворення суб'єктів природних монополій запроваджуються принципи стимулювального регулювання.

У етап (2015 рік – теперішній час) – реформування житлово-комунального господарства відповідно до європейських стандартів.

У 2015 році Указом Президента України схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», метою якої є впровадження в Україні європейських стандартів життя, в т. ч. й у житлово-комунальному господарстві [24]. У 2017 році на законодавчому рівні врегульовано питання комерційного обліку теплової енергії та водопостачання, що мало на меті забезпечити 100% обладнання будівель вузлами обліку теплової енергії, гарячої й холодної (питної) води і стимулювати споживачів до ощадливого використання цих ресурсів, також удосконалено термінологію й назву Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» [10]. Крім того, затверджено нову редакцію Закону України «Про житлово-комунальні послуги», метою якого є реформування відносин у сфері надання житлово-комунальних послуг, за яких споживачі повинні отримувати якісні послуги за справедливою ціною, а також мати стимули й можливості до енергозбереження і зменшення своїх витрат [6].

Незважаючи на довгий і складний шлях становлення державного регулювання житлово-комунальної сфери, дослідники зазначають безліч невирішених проблем і недоліків у роботі сфери водопостачання та водовідведення, як-то: вагомий консерватизм (основні принципи роботи водо-

провідно-каналізаційного господарства закладені ще в радянський період і з того часу мало змінилися; низька мобільність); слабка координація між суб'єктами комплексу (в масштабах країни структура комплексу досить громіздка, що в результаті призводить до послаблення можливостей реалізації управлінських функцій; нераціональність розподілу фінансових ресурсів); відсутність чіткого розподілу відповідальності на різних рівнях управління (в результаті чого багато завдань окремих структур дублюються й розминаються); відсутність внутрішнього стимулу до модернізації і трансформації; переважна орієнтація на внутрішній стандарт діяльності на протигагу інноваційним рішенням із зовнішнього середовища; недостатнє фінансування басейнових управлінь водними ресурсами [3].

Висновки. Формування системи державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення почалось у рамках реформування сфери житлово-комунального господарства з часів незалежності України в умовах переходу на ринкову економіку триває й досі. Основними причинами повільності реформи можна назвати належність сфери до природних монополій, недосконалість нормативно-правових актів сфери, неузгодженість дій регуляторних органів, економічну кризу в країні, заполітизованість процесу регулювання тощо. Державний вплив на діяльність суб'єктів природних монополій у сфері водопостачання та водовідведення нині здійснюється через ліцензування господарської діяльності й контроль за дотриманням ліцензійних умов; установлення тарифів на послуги; установлення індивідуальних технологічних нормативів використання питної води.

Визначальними подіями сучасного етапу становлення державного регулювання сфери є утворення державного регулятора й перехід на стимулювальне тарифоутворення, що мало б сприяти залученню інвестицій, розвитку та модернізації суб'єктів господарювання, скороченню витрат суб'єктів господарювання тощо. Водночас не можна сказати про існування привабливого інвестиційного клімату в галузі, про прозорість і зрозумілість тарифоутворення, про раціональне використання ресурсів суб'єктами господарювання, про забезпечення прав споживачів тощо. Сукупність наведених проблем у механізмі державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення вимагає подальшого опрацювання зазначеного питання, вивчення світового й вітчизняного досвіду, аналізу недоліків здійснених кроків у реформуванні житлово-комунальної сфери, сфери водопостачання та водовідведення в минулому.

Список літератури:

1. Бабак А.В. Дослідження становлення і розвитку національної системи державного регулювання ціноутворення суб'єктів природних монополій та суміжних до них ринків інфраструктурних галузей житлово-комунальної сфери. Науково-технічний збірник. 2014. № 113. С. 174–208.
2. Галазюк Н.М., Іваночко С.С., Кіпершайн А.А. Проблеми розвитку житлово-комунального господарства України та основні напрямки їх усунення. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.6. С. 159.
3. Зацерковний В.І., Плічко Л.В. Аналіз системи управління водогосподарським комплексом України та пошук шляхів щодо її вдосконалення. Наукоємні технології. 2017. Том 36. № 4. С. 358–368.
4. Олійник Н.І. Державне регулювання ринку житла в Україні: дис. ... докт. наук з держ. упр. Київ: НАДУ, 2011. С. 46–47, 50–53.
5. Про економічну самостійність Української РСР: Закон Української РСР від 03.08.1990 № 142-ХІІ. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/142-12> (дата звернення: 22.08.2018).
6. Про житлово-комунальні послуги: Закон від 09.11.2017 № 2189-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2189-19> (дата звернення: 22.08.2018).
7. Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 869. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/869-2011-%D0%BF/ed20110601> (дата звернення: 22.08.2018).
8. Про Загальнодержавну програму «Питна вода України» на 2006–2020 роки: Закон України від 03.03.2005 № 2455-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2455-15/ed20050303> (дата звернення: 22.08.2018).
9. Про затвердження Програми проведення житлово-комунальної реформи на 1999–2001 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.01.1999 № 113. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/113-99-%D0%BF> (дата звернення: 22.08.2018).
10. Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання: Закон України від 22.06.2017 № 2119-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2119-19> (дата звернення: 22.08.2018).
11. Про Концепцію вдосконалення державного регулювання природних монополій: Указ Президента України від 27.09.2007 № 921/2007. База даних «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/921/2007> (дата звернення: 22.08.2018).
12. Про Концепцію розвитку житлово-комунального господарства в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.1995 № 150. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/150-95-%D0%BF/ed19950227> (дата звернення: 22.08.2018).
13. Про Концепцію ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг: Указ Президента України від 28.12.2007 № 1324/2007. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1324/2007> (дата звернення: 22.08.2018).
14. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 № 997-XIV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997-14/ed19990716> (дата звернення: 22.08.2018).
15. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-III. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1775-14/ed20000601> (дата звернення: 22.08.2018).
16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/ed19970521> (дата звернення: 22.08.2018).
17. Про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг України: Закон України від 09.08.2010 № 2479-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2479-17/ed20100709> (дата звернення: 22.08.2018).
18. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10.01.2002 № 2918-III. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2918-14/ed20020110> (дата звернення: 22.08.2018).
19. Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 № 2163-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2163-12/ed19920304> (дата звернення: 22.08.2018).
20. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682-III. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1682-14/ed20000420> (дата звернення: 22.08.2018).

21. Про Програму розвитку водопровідно-каналізаційного господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 № 1269. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1269-97-%D0%BF/ed19971117> (дата звернення: 22.08.2018).

22. Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю): Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.1991 № 311. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/311-91-%D0%BF> (дата звернення: 22.08.2018).

23. Про стан безпеки водних ресурсів держави та забезпечення населення якісною питною водою в населених пунктах України: Рішення РНБО від 27.02.2009. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-09/ed20090227> (дата звернення: 22.08.2018).

24. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 22.08.2018).

25. Про схвалення Програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002–2005 роки та на період до 2010 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2002 № 139. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/139-2002-%D0%BF/ed20020214> (дата звернення: 22.08.2018).

26. Про тимчасову заборону стягнення з громадян України пені за несвочасне внесення плати за житлово-комунальні послуги: Закон України від 13.11.1996 № 486/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/486/96-%D0%B2%D1%80/ed19961113> (дата звернення: 22.08.2018).

27. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Програма Президента України від 02.06.2010. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10> (дата звернення: 22.08.2018).

ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СТАНОВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СФЕРЫ ВОДОСНАБЖЕНИЯ И ВОДООТВЕДЕНИЯ В УКРАИНЕ

В статье проанализированы условия, принципы и методы государственного регулирования сферы водоснабжения и водоотведения. Осуществлена периодизация становления государственного регулирования сферы жилищно-коммунального хозяйства и сферы водоснабжения и водоотведения в Украине за время независимости, которая включает 5 этапов. Приведены основные причины медлительности реформы в сфере водоснабжения и водоотведения. Определены основные события современного этапа становления государственного регулирования сферы и их недостатки.

Ключевые слова: государство, государственное регулирование, естественные монополии, водоснабжение, водоотведение, жилищно-коммунальная сфера.

HISTORICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT OF STATE REGULATION OF WATER SUPPLY AND WATER DISPOSAL SCOPE IN UKRAINE

The article analyzes the conditions, principles and means of state regulation of the water supply and water disposal sector. The periodization of the state regulation of the housing and communal services sector and the water supply and sewage sector in Ukraine during the independence period, which includes 5 stages, has been made. The main reasons for the slowdown reform in water supply and water disposal sector are presented. The main events of the modern stage of state regulation of the sphere and their disadvantages are determined.

Key words: state, state regulation, natural monopolies, water supply, drainage, housing and communal sphere.